

ROMI U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA – PRIMJENA ČLANA 8 KONVENCIJE¹

Stručni članak

DOI: 10.7251/APDN2001067D	COBISS.RS-ID: 132503041	UDK: 341.645(4):342.7(=214.58)
-------------------------------------	-----------------------------------	--

Prof. dr Darko Dimovski*
Milan Jovanović*

Apstrakt: Predmet analize autora je kršenje prava na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske, garantovanog članom 8 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija“), u praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: „Sud“), u predmetima u kojima se kao žrtve javljaju lica romske nacionalnosti ili romskog porijekla. Značaj analize postupanja država protivno članu 8 Konvencije ogleda se u raznorodnosti prava garantovanih ovim članom, kao i u šarenolikosti životnih okolnosti koje dovode stranke pred Evropski sud za ljudska prava. Predmet analize autora jesu modaliteti kršenja ovog prava, sa posebnim osvrtom na slučajeve prisilnih sterilizacija Romkinja, oduzimanja djece i uskraćivanja roditeljskog prava roditeljima romske nacionalnosti, iseljenja i druge slučajeve koji se pretežno karakteristični za romsku zajednicu.

Ključne riječi: Romi, Evropski sud za ljudska prava, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, privatni život, porodični život, dom,...

Uvod

Član 8 Konvencije garantuje pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života. Naime, ovim članom je propisano da svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. Ujedno, u drugom stavu člana 8 predviđeno je da se javne vlasti neće miješati u vršenje ovog prava, osim ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi

---

¹ Ovaj rad predstavlja rezultat teorijskog istraživanja na projektu „Zaštita ljudskih i manjinskih prava u evropskom pravnom prostoru“ (br. projekta 179046), koji finansira Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

* Vanredni profesor, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, e-mail: darko@prafak.ni.ac.rs

* Sudijski pripravnik, Privredni sud Niš, e-mail: milanis993@gmail.com

sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Jezičkom analizom prvog stava člana 8 Konvencije, može se zaključiti da postoje četiri segmenta ovog prava, koji se označavaju kao privatni život, porodični život, dom i prepiska. Međutim, postoji mnogo preklapanja između njih, što često otežava da se napravi jasna distinkcija i da se okolnosti nekog konkretnog slučaja podvedu pod povredu jednog od njih. Pritom, u određenim slučajevima, Sud izbjegava da navede koji su konkretni segmenti člana 8 prekršeni, već umjesto toga ukazuje na kršenje člana 8 u cjelini.

Prvenstvena obaveza države prema članu 8 je negativna, odnosno, član 8 nameće državi obavezu da se ne miješa u uživanje prava garantovanih ovim članom, osim ukoliko su ispunjeni uslovi predviđeni stavom 2 ovog člana, odnosno da je miješanje preduzeto u skladu sa zakonom, da služi ostvarivanju jednog od predviđenih legitimnih ciljeva, kao i da je neophodno u demokratskom društvu (Leach, 2007: 287). Član 8, u određenim okolnostima, stvara i pozitivnu obavezu na strani države, to jest, obavezu da se preduzmu odgovarajući koraci i mjere za obezbjeđivanje zaštite prava iz ovog člana (*Chapman v. the United Kingdom*). Ova obaveza zahtijeva od države ugovornice da aktivno djeluje radi djelotvorne zaštite prava o kome je riječ, čak i kada ono podrazumijeva regulisanje odnosa između privatnih lica – pojedinaca pod njenom jurisdikcijom, u skladu s članom 1 Konvencije.

Prije analize sudkse prakse povodom povreda člana 8 Konvencije, važno je objasniti odnos između člana 3 i člana 8 Konvencije. U praksi Suda se iskristalisao stav da iste činjenice mogu biti osnov ne samo na pritužbu kršenja člana 8 Konvencije - zaštita fizičkog i moralnog integriteta, već da mogu poslužiti i za pritužbu u vezi sa kršenjem zabrane nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, zabranjenog članom 3 Konvencije (*Wainwright v. the United Kingdom; Raninen v. Finland; Szafarnski v. Poland; Milka v. Poland*). Osnova razlika u pogledu zaštite ova dva člana ogleda se u tome što prava zaštićena članom 3 Konvencije ne mogu biti sužena ni pod kakvim okolnostima, dok prava zaštićena članom 8 podliježu ograničenjima definisanim stavom 2 ovog člana (INTERIGHTS, 2006: 30). S tim u vezi, Sud je u presudi *YF v. Turkey* naglasio da tijelo nekog lica spada u najintimniji aspekt njegovog privatnog života. Osim toga Sud je naznačio da je moguće utvrditi povredu člana 8 Konvencije u smislu nepoštovanja fizičkog i moralnog integriteta u slučajevima kada je neko lice fizički napadnuto, ali da u konkretnom slučaju nije dostignut minimalni nivo surovosti, potreban za utvrđenje povrede prava garantovanog članom 3 Konvencije. Na osnovu sudske prakse teško je donijeti zaključak o tome kakva vrsta zlostavljanja ili kazne dovodi do kršenja člana 8 Konvencije. Naime, u praksi Suda se došlo do stanovišta da tamo gdje Sud nije konstatovao povredu prava iz člana 3, samim tim još nije utvrđena povreda prava iz člana 8 Konvencije. S druge strane, u slučajevima gdje

je Sud ustanovio povredu člana 3 Konvencije on je izbjegavao da presuđuje u pogledu povreda iz člana 8, pod uslovom da se ono bazira na istim činjenicama, smatrajući da za tim nema potrebe, jer utvrđenje povrede prava iz člana 3 Konvencije predstavlja dovoljno zadovoljenje za podnosioca predstavke (*Raninen v. Finland*).

Romi kao žrtve povrede člana 8 Konvencije

Predmet interesovanja autora, te predmet analize u ovom radu predstavlja praksa Suda u vezi povrede negativne i pozitivne obaveze člana 8 Konvencije u kojima se, kao žrtve povrede ovog prava, javljaju Romi.

Naime, pojam privatnog života je širok, te obuhvata aspekte fizičkog, psihološkog i socijalnog identiteta fizičkog lica, kao što je pravo na ličnu autonomiju i lični razvoj, pravo na uspostavljanje i razvijanje odnosa sa drugim ljudima i pravo na poštovanje odluka pojedinaca da imaju ili da nemaju dijete. Kao osnovni cilj člana 8 Konvencije navodi se zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja od strane javnih vlasti. Kao što je naprijed već naglašeno, bilo kakvo miješanje prema prvom stavu člana 8 mora biti u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu prilikom ostvarivanja jednog ili više legitimnih ciljeva navedenih u stavu 2 člana 8. Pojam nužnosti podrazumijeva da konkretno miješanje odgovara hitnoj društvenoj potrebi i, naročito, da je proporcionalno jednom od legitimnih ciljeva čijem ostvarivanju nadležni organi teže. Ujedno, države ugovornice imaju pozitivnu obavezu da obezbijede licima u svojoj nadležnosti djelotvorno poštovanje njihovih prava iz člana 8. Radi ocjene pozitivne obaveze mora se imati na umu da je vladavina prava inherentna svim državama potpisnicama Konvencije. Usklađivanje sa zahtjevima koje postavlja vladavina prava, pretpostavlja da pravila domaćeg zakona moraju pružiti mjeru pravne zaštite od proizvoljnih miješanja javnih vlasti u prava garantovana Konvencijom (*V.C. v. Slovakia*: §138-141).

Prvi slučaj koji će biti predmet naše analize u okviru člana 8 Konvencije je *N.B. v. Slovakia*. Naime, aplikantkinja je smatrala da je došlo do povrede njenog privatnog i porodičnog života kao rezultat izvršene sterilizacije nad njom koja nije bila u skladu sa potrebnim kriterijuma propisanim u zakonu, bez njene ili majčine saglasnosti, kojoj bi prethodilo informisanje o svim mogućim rizicima i posledicama sterilizacije. Ujedno, Vlada je ukazala na činjenicu da su domaći sudovi utvrdili da, u konkretnom slučaju, nisu bili ispunjeni zakonom predviđeni uslovi za vršenje sterilizacije. Dalje su tvrdili da je medicinsko osoblje razmotrilo neophodnu proceduru s ciljem zaštite života i zdravlja aplikantkinje. Sterilizacija podnositeljke predstavke uticala je na njeno reproduktivno zdravlje, što je dalje imalo posledice u različitim aspektima njenog privatnog i porodičnog života, usljed čega je došlo do miješanja u njena prava iz člana 8 Konvencije.

Sud je naglasio da je sterilizacija izvršena suprotno uslovima koje predviđa domaće zakonodavstvo, budući da je zahvat izvršen bez saglasnosti majke, kao zakonskog zastupnika tada maloljetne aplikantkinje, što nije ni bilo sporno među strankama. Ujedno, Sud je utvrdio i da u Slovačkoj postoji praksa u pogledu vršenja sterilizacije koja nije u skladu sa međunarodnim i domaćim standardima, uključujući nepoštovanje prava na tzv. informisani pristanak. Ovakvom praksom su ugrožene žene iz različitih etničkih grupa, a posebno Romkinje (*V.C. v. Slovakia*: §146-149, 152-153). Sud je našao da tužena država nije ispunila svoju pozitivnu obavezu prema članu 8 Konvencije da svojim pravnim sistemom obezbijedi uživanje prava zagarantovana ovim članom, uspostavljanjem efikasnih pravnih zaštitnih mjera i mehanizama za zaštitu reproduktivnog zdravlja, posebno žena romskog porijekla. Na osnovu navedenog, dolazimo do zaključka da nepoštovanje zakonskih odredbi zajedno sa nepostojanjem zaštitnih mjera koje posebno uzimaju u obzir reproduktivno zdravlje aplikantkinje, kao Romkinje, dovodi do neuspjeha tužene države da se pridržava svoje pozitivne obaveze obezbjeđivanja dovoljne mjere zaštite koja joj omogućava efektivno uživanje prava na poštovanje njenog privatnog i porodičnog života. Stoga je, u konkretnom slučaju, došlo do kršenja člana 8 Konvencije.

U predmetu *K.H. and Others v. Slovakia*, osam ženskih slovačkih državljanki romske nacionalnosti su podnijele predstavku Evropskom sudu, nakon liječenja u dvije bolnice u istočnoj Slovačkoj tokom trudnoće i porođaja. U periodu nakon izlaska iz bolnice, nijedna od njih, uprkos pokušajima, nije uspjela da ostane trudna. Aplikantkinje su postale sumnjičave da je razlog tome sterilizacija koja je izvršena tokom carskog reza od strane medicinskog osoblja u dotičnim bolnicama. Stoga su aplikantkinje ovlastile svoje advokate da pregledaju i fotokopiraju njihovu medicinsku dokumentaciju, kao potencijalni dokaz u budućem građanskom postupku za naknadu štete, te da osiguraju da takvi dokumenti i dokazi ne budu uništeni ili izgubljeni. Advokati su tokom avgusta i septembra 2002. godine dva puta pokušali da dobiju fotokopije medicinske dokumentacije, ali u tome nisu uspjeli, jer im to nije dozvoljeno od strane rukovodstva ovih bolnica. Kao posledica zabrane advokatima da naprave fotokopije medicinske dokumentacije, aplikantkinje su tužile dotične bolnice, zahtijevajući od suda da im naloži da aplikantkinjama pruže uvid u dokumentaciju, kao i da naprave fotokopije istih. Juna 2003. godine nadležni sud je naložio bolnicama da dozvole aplikantkinjama i njihovim advokatima uvid u medicinsku dokumentaciju, ali ne i mogućnost da fotokopiraju pojedine listove, već da ih samo ručno prepisu, s ciljem sprečavanja zloupotreba. Takođe, polazeći od normativnih rješenja u Slovačkoj, zdravstvene ustanove su dužne da dostave tražene informacije sudovima u okviru građanskog postupka koji se odnosi na zahtjev pacijenta za naknadu štete. Donošenjem Zakona o zdravstvenoj zaštiti 2004. godine stvorena je normativna mogućnost da aplikantkinje imaju ne samo uvid u

medicinsku dokumentaciju, već i da ih fotokopiraju. Sedam aplikantkinja je iskoristilo datu mogućnost, dok je osmoj bolnica dala informaciju o izvedenoj hirurškoj intervenciji iz koje se moglo saznati da je ona sterilisana.

U konkretnom slučaju, Sud je naglasio da aplikantkinje nisu mogle da iskoriste svoje pravo na efikasan pristup informacijama o svom zdravlju i reproduktivnim sposobnostima u određenom trenutku. Kako se ovo pitanje odnosi na privatni i porodični život, zaštićen članom 8 Konvencije, Sud je smatrao da aplikantkinje nisu bile obavezne da daju obrazloženje zašto su im potrebne fotokopije dokumenata koje sadrže njihove lične podatke. Na državnom organu, u čijem se posjedu nalaze dokumenta, je da dokaže da su postojali opravdani razlozi da se aplikantkinjama ne dozvoli fotokopiranje dokumentacije. Dozvola od strane nadležnih državnih organa u vidu rješenja da podnositeljke predstavki mogu da imaju uvid u svoju medicinsku dokumentaciju, ali da ne mogu da naprave fotokopije, ne predstavlja opravdan razlog kako bi se izbjegao rizik od zloupotrebe medicinskih podataka. S tim u vezi, Sud je posebno naglasio da nije mogao utvrditi kako bi to aplikantkinje, kojima bi bio dozvoljen pristup svim zdravstvenim podacima, mogle zloupotrijebiti informacije koje se tiču njih samih umnožavanjem relevantnih dokumenata fotokopiranjem. S druge strane, u pogledu moguće zloupotrebe od strane trećih lica, Sud je istakao da je zaštita medicinskih podataka od fundamentalnog značaja za uživanje prava na privatni i porodični život, te da se ovaj rizik mogao izbjeći i na drugi način, umjesto uskraćivanja aplikantkinjama da fotokopiraju ova dokumenta. Sud smatra da bi bilo dovoljno da se uvedu zakonske zaštitne mjere s ciljem striktnog ograničavanja okolnosti pod kojima se takvi podaci mogu otkriti trećim licima, kao i opseg osoba koje imaju pravo pristupa ovim datotekama. Sud je uočio da je novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti usvojen 2004. godine bio kompatibilan sa navedenim zahtjevima Suda, ali da isti ne može uticati na položaj aplikantkinja, u konkretnom slučaju, usljed čega je došlo do povrede člana 8 u pogledu pozitivne obaveze države.

U predmetu *Barnea and Caldararu v. Italy*, šest aplikanata iz iste porodice, romskog porijekla, je došlo u Italiju 2007. godine iz Rumunije, čiji su državljani, i naselili se u romski kamp. Jedan od aplikanata, gospođa Barnea (Barnea), je dvije godine po dolasku u Italiju pokušavala da dobije socijalnu pomoć. Aplikantkinja Barnea je srela E.M. koji je ponudio pomoć, te je gospođa Barnea njemu dala dozvolu da provodi vrijeme sa njenom ćerkom pod pseudonimom C. Tokom juna 2009. godine E.M. je uhapšen zbog navodno počinjene prevare dok je C. bila sa njim. Tom prilikom je policija bila obaviještena da C. nije dijete E.M. te je ona stavljena u odgovarajuću instituciju, dok su njeni roditelji bili osumnjičeni da su je prodali E.M. zarad stana. Ipak, istraga nije bila otvorena. Decembra 2010. godine domaći sud je donio odluku da se dijete smjesti u hraniteljsku porodicu, sa željom da bude usvojeno.

Nakon žalbe, apelacioni sud je donio odluku da postoji snažna veza između djeteta i roditelja i da je to bilo u interesu djeteta da bude vraćeno u svoju porodicu. Ujedno, sud je naredio da se dijete vrati svojim biološkim roditeljima u roku od šest mjeseci. Međutim, ustanova socijalne zaštite se nije pridržavala ovako datog naloga domaćeg suda, dok je i javni tužulac zatražio da se ne izvrši ova odluka suda, te da dijete ostane u hraniteljskoj porodici. U novembru 2014. godine sud je utvrdio da postoji nekoliko prepreka za povratak djeteta biološkim roditeljima, s obzirom da su oni bili u nezavidnom položaju. Takođe, tom odlukom je određeno da biološki roditelji mogu vidjeti C. u strogo kontrolisanim uslovima, četiri puta godišnje. U januaru 2015. godine apelacioni sud je istakao da šest godina nakon što je dijete stavljeno u hraniteljsku porodicu ono dobro integrisano i da bi njeno vraćanje biološkim roditeljima bilo kontraproduktivno. Isto tako, apelacioni sud je odredio periodična viđanja bioloških roditelja sa djetetom. U avgustu 2016. godine tzv. dječiji sud je naredio da se C. vrati u svoju biološku porodicu, naglašavajući da je stavljanje C. u hraniteljsku porodicu bilo privremenog karaktera i da ona ima pravo da živi sa svojom biološkim roditeljima. Septembra 2016. godine C. se vratila da živi sa svojim roditeljima, nakon šest godina odvojenosti od njih. Aplikanti su smatrali da su italijanske vlasti oduzimanjem njihovog djeteta, stavljanjem djeteta u hraniteljsku porodicu 2009. godine, neizvršavanjem odluke apelacionog suda iz 2012. godine od strane organa starateljstva, kao i smanjenjem broja viđanja roditelja sa djetetom, došlo do kršenja njihovog prava na poštovanje privatnog i porodičnog života iz člana 8 Konvencije.

Sud je u svojoj odluci naglasio da italijanske vlasti nisu preduzele adekvatne i dovoljne napore u periodu od juna 2009. do novembra 2016. godine da omoguće da aplikanti žive zajedno sa svojim djetetom. Takođe, Sud je smatrao da nije uloženo dovoljno napora da se izvrši presuda apelacionog suda iz 2012. godine u smislu vraćanja djeteta biološkim roditeljima, čime je prekršeno pravo aplikanta na poštovanje porodičnog života. S tim u vezi, Sud je našao da je došlo do kršenja člana 8 Konvencije iz dva razloga: stavljanje djeteta u hraniteljsku porodicu i neizvršavanje presude apelacionog suda u vezi vraćanja djeteta biološkom roditeljima.

U vezi prvog razloga za kršenje člana 8 Konvencije, Sud je naglasio da je dijete smješteno u ustanovu 10. juna 2009. godine, a deset dana kasnije domaći sud je pokrenuo postupak za proglašenje djeteta pogodnim za usvajanje. Sud je naglasio da su domaće vlasti, prije stavljanja djeteta C. u hraniteljsku porodicu i otvaranja postupka usvojenja, morale da preduzmu odgovarajuće mjere kako bi obezbijedile da dijete živi u okviru svoje biološke porodice. Ujedno, Sud je ponovio svoj stav da je uloga organa starateljstva da pomognu ljudima kojima je pomoć potrebna, da im pruže pomoć i savjetovanje u njihovim aktivnostima i pomognu, između ostalog, i u ostvarivanju

različitih prava socijalne pomoći (*Saviny v. Ukraine*: §57; *RMS v. Spain*: §86). Sud je naglasio i da, u slučaju kada se radi o osobama iz vulnerabilnih grupa, nadležni organi moraju da pokažu veću pažnju u obezbeđivanju njihovih prava (*B. v. Romania*: §86 i 114; *Todorova v. Italy*: §75; *Zhou v. Italy*: §58; *Akinnibosun v. Italy*: §82; *Soares de Melo v. Portugal*: §106). U konkretnom slučaju, ni u jednoj fazi postupka pred sudom ili organom starateljstva, nije konstatovano postojanje nasilja prema djetetu ili psihičke nestabilnosti roditelja, kao ni nedostatak emocionalnog razvoja. Naprotiv, u datom slučaju bilo je očigledno da je postojala jaka veza između djeteta i aplikanata. Na osnovu svega Sud je konstatovao da razlozi upotrijebljeni od strane domaćeg suda u pogledu odbijanja zahtjeva roditelja da im se dijete vrati i da je dijete pogodno za usvajanje nisu mogli da se podvedu pod izuzetne okolnosti kojima bi se opravdalo kidanje porodičnih veza.

U pogledu drugog razloga, Sud je naglasio da je nakon presude apelacionog suda od 26. oktobra 2012. godine kojom se ukida presuda prvostepenog suda u vezi pogodnosti djeteta za usvajanje, odluka da se dijete vrati svojoj porodici morala da bude sprovedena u roku od šest mjeseci. Međutim, umjesto da dođe da sprovođenja odluke drugostepenog suda, do toga nije došlo, jer nisu zakazivani sastanci, te nije napravljen plan za obnovu porodičnih veza, dok je ostanak djeteta u hraniteljskoj porodici produžen. Postupanje nadležnih organa zasnivalo se na uslovima života aplikanata, potencijalnim poteškoćama djeteta u reintegraciji u biološkoj porodici, kao i postojanju jakih veza djeteta sa hraniteljskom porodicom. S tim u vezi, Sud je još jednom ponovio svoj stav potvrđen u sudskoj praksi da činjenica da dijete može biti smješteno u sredinu koja je bolja za njegovo odrastanje ne može opravdati mjeru njegovog oduzimanja biološkim roditeljima (*Wallová and Walla v. Czech Republic*: § 71). Domaći sudovi su, s druge strane, prilikom odlučivanja u konkretnom slučaju, koristili argument da postoji naklonost između djeteta i hraniteljske porodice koja je razvijena tokom godina. Tako su domaći sudovi smatrali da je u najboljem interesu djeteta da nastavi da živi na privremenoj bazi u okruženju u kojem je boravilo nekoliko godina i u koje je bilo u potpunosti integrisano. Međutim, Sud je smatrao da efikasno poštovanje porodičnog života zahtijeva da budući odnosi između roditelja i djeteta budu određeni isključivo u svjetlu svih relevantnih činjenica, a ne samo na osnovu prolaznosti vremena. U konkretnom slučaju, razlozi koji su bili navedeni od strane nadležnih organa, zarad odbijanja zahtjeva roditelja da im se vrati dijete, ne predstavljaju izuzetne okolnosti kojima bi se opravdalo kidanje porodičnih veza. Protek vremena, koji je korišćen od strane nadležnih organa kako bi se opravdalo sprečavanje ponovnog ujedinjenja članova iste porodice, je posljedica inercije i neaktivnosti socijalnih službi prilikom odlučivanja u konkretnom slučaju. Usljed navedenog, Sud je utvrdio povredu člana 8 Konvencije.

Sljedeći slučaj, koji će biti predmet naše analize, je presuda *Achim v. Romania*. Kao podnosioci predstavke Sudu javili su se dvoje Roma, rumunjskih državljana, po imenu Angela Ahim (Angela Achim) i Nicolae Ahim (Nicolae Achim). Gospođa Ahim se septembra 2010. godine obratila rumunjskom predsjedniku, tvrdeći da je njen otac nju zlostavljao, pri čemu je uputio prijetnje i njenoj djeci. Posle sprovedene istrage, nadležne vlasti su ustanovile da je prijava protiv oca bila neosnovana. Nakon toga, upućeni su radnici centra za socijalni rad iz mesta Kalarasi (Calarasi) da procijene situaciju u vezi djece aplikanata, te su septembra 2010. godine ustanovili da djeca nisu pohađala školu, kao i da nisu bila registrovana kod doktora. Ujedno, finansijska situacija roditelja je bila nezadovoljavajuća, a kuća u kojoj su živjeli je bila neuslovna. Stoga je centar za socijalni rad poslao dopis aplikantima, u kojem ih obavještava da su oni, kao roditelji, morali da pruže minimalne uslove neophodne za razvoj njihove djece i da ih ne smiju zanemarivati. Zarad praćenja položaja djece u ovoj porodici, ustanovljen je program, te su socijalni radnici od oktobra 2010. do januara 2011. godine u nekoliko slučajeva posjećivali porodicu Ahimov, konstatujući da se položaj djece nije promijenio nabolje. U izvještaju centra za socijalni rad je naglašeno da gospođa i gospodin Ahim odbijaju da sarađuju i ne poštuju svoje roditeljske obaveze. Takođe, u jednom od izvještaja je preporučeno da djeca budu pod zaštitom centra za socijalni rad. S tim u vezi, okružni sud je naložio da se sedmero djece bračnog para Ahimov hitno stavi u privremeni smještaj. Jedno dijete je stavljeno pod nadzor osobe obučene za čuvanje djece, dok je ostalih šest smješteno u poseban stambeni centar. Ubrzo nakon toga, bračni par Ahimov je izjavio žalbu na odluku prvostepenog suda, ali je žalba odbijena. Zahvaljući finansijskoj podršci opštine, aplikanti su uspjeli da renoviraju svoju kuću. Isto tako, njihov ekonomski položaj je poboljšan. Redovno su održavali kontakt sa svojom djecom u vidu posjeta ili zvanja telefonom. Oni su se složili da učestvuju u programu koji će im pomoći da razumiju i ostvaruju svoja prava i obaveze kao roditelji. Tokom aprila 2012. godine, kontrola od strane radnika centra za socijalni rad je pokazala da su se životni uslovi u domu Ahimovih poboljšali, kao i da su roditelji počeli da preduzimaju potrebne mjere radi dobrobiti svoje djece. Na osnovu ovako promijenjene situacije, predloženo je vraćanje djece roditeljima, što je i učinjeno tokom juna i avgusta 2012. godine. Aplikanti su se obratili Sudu, jer je prema njihovom mišljenju prekršen član 8 Konvencije zbog odluke domaćih organa o oduzimanju njihove djece i smještaju u odgovarajuće ustanove, kao i zbog toga što je apelacioni sud odbio njihov zahtjev da im djeca budu vraćena.

Ocjenjujući predstavku aplikanata, Sud je smatrao da je odluka nadležnih organa o oduzimanju i smještaju djece imala normativni osnov u domaćem zakonu, kao i da je ostvaren legitimni cilj - zaštita interesa djece, čime su ispunjena prva dva kriterijuma za dopuštenost

miješanja u prava iz člana 8 Konvencije. U pogledu trećeg kriterijuma, nužnosti u demokratskom društvu, Sud je naglasio da se, u konkretnom slučaju, privremeni smještaj i njega ne mogu osporiti prema članu 8, imajući u vidu najbolje interese djece. Nakon prvog izveštaja o stanju porodice, socijalne službe su napravile procjenu, pri čemu su roditeljima prezentovane preporuke kako da spriječe zanemarivanje djece. Domaće vlasti su od samog početka utvrdile kakvo je materijalno stanje porodice Ahimov i ovo pitanje su tretirale odvojeno od pitanja roditeljstva. Ujedno, redovno nadgledanje od strane nadležnih organa je sprovedeno kako bi se utvrdilo da li roditelji imaju namjeru da se pridržavaju preporuka u vezi čuvanja djece, ali i u vezi davanja savjeta roditeljima o njihovoj odgovornosti. Imajući u vidu da roditelji nisu preduzimali korake preporučene od strane socijalnih radnika zarad poboljšanja položaja djece, domaći sud je donio odluku o oduzimanju djece i njihovom smještaju u odgovarajuću ustanovu. Odluke domaćih sudova nisu bile zasnovane isključivo na lošoj finansijskoj situaciji roditelja, jer ova okolnost ne može predstavljati jedini osnov za donošenje takve sudske odluke. Domaći sudovi su naveli da kod roditelja postoji nehat u pogledu zdravlja, obrazovnog i socijalnog razvoja djece. Takođe, postoji nedovoljni razvoj kod djece, problem sa njihovim govorom, anksiozno ponašanje koje prenose roditelji na djecu, ali i zabrinjavajuće zdravstveno stanje najmlađeg djeteta. Kako nije bilo odgovarajuće saradnje nadležnih organa sa roditeljima, domaće vlasti su imale opravdani strah u vezi pitanja razvoja i obrazivanja djece, kao i teškoće u pogledu praćenja stanja djece i pružanja neophodne podrške.

Sud je smatrao i da je bilo relevantnih i dovoljnih razloga za produženje privremenog smještaja djece. Uprkos poboljšanju materijalnih uslova gospođe i gospodina Ahima nakon njihove saradnje sa nadležnim državnim organima, domaći sud je zaključio da podnosioci predstave još nisu ispunili sve preporuke date od strane socijalnih radnika i da njihovo ponašanje nije sugerisalo da su u potpunosti imali uslov da djecu podižu u bezbjednom okruženju. Drugim riječima, domaći sudovi su prilikom donošenja odluke razmatrali, ne samo poboljšanje materijalnih uslova porodice, već i svijest roditelja o njihovoj roditeljskoj ulozi.

Takođe, Sud je naglasio da su domaće vlasti učinile sve što bi se razumno očekivalo od njih da osiguraju povratak djece roditeljima. Naime, smještaj djece u poseban smještaj bio je namijenjen kao privremeno sredstvo za obezbjeđivanje smještaja djeci, radi poboljšanja njihovog razvoja i zdravstvenog stanja. Ujedno, vlasti su se trudile da očuvaju veze između djece i njihovih roditelja na taj način što nisu bile zabranjene posjete, pri čemu je opština snosila putne troškove roditelja prilikom ovih posjeta. Isto tako, redovno je održavan telefonski kontakt, dok je povratak djece roditeljima bio pripreman. Na kraju, domaći organi su imali konstruktivan stav, savjetujući roditelje o tome šta treba da preduzmu kako bi poboljšali svoju finansijsku situaciju i svoje

vještine roditeljstva, radi boljeg razvoja i obrazovanja djece. Finansijska podrška je odobrena za popravku krova porodičnog doma, kao i za ugrađivanje toaleta. Kada su uočeni prvi znaci poboljšanja, vlasti su predložile da se djeca vrate u porodičnu kuću. Shodno tome, Sud je smatrao da je privremeno smještanje djece bilo opravdano relevantnim i dovoljnim razlozima, pri čemu je takav smještaj bio privremenog karaktera. Pažljivo prateći situaciju u vezi djece i njihovih roditelja, vlasti su dosljedno nastojale da zaštite dječije interese uz traženje pravične ravnoteže između prava gospođe i gospodina Ahima i njihove djece. Kako je miješanje bilo neophodno u demokratskom društvu, Sud je utvrdio da nije bilo kršenja negativne obaveze člana 8 Konvencije.

Za razliku od presude *Barnea and Caldararu v. Italy* u kojem je Sud utvrdio povredu člana 8 Konvencije, usljed protoka vremena i inercije nadležnih organa zarad nalaženja opradavanja za odbijanje zahtjeva roditelja da im se vrate djeca, u slučaju *Achim v. Romania* domaće vlasti nisu bile neaktivne, već su svojim aktivnostima tražile ravnotežu između prava aplikantata i njihove djece, dajući materijalnu i nematerijalnu podršku roditeljima kako bi se djeca što prije vratila njima, te Sud u ovom slučaju nije utvrdio povredu člana 8 Konvencije.

Naredni slučaj u kojem se aplikant žalio na navodnu povredu prava iz člana 8 Konvencije je U slučaju *R.B. v. Hungary*. nekoliko desničarskih udruženja je organizovalo protestni marš u blizini sela Giongiospata (Gyöngyöspata) u kojem je živela aplikantkinja, inače romskog porijekla. Tokom demonstracija bila je prisutna policija. Prilikom jednog od marševa tokom marta 2011. godine, dok je gospođa R.B. bila u svom dvorištu sa svojim djetetom i poznanicima, četiri muškarca su joj dobacivali „uđite unutra, proklete prljave Ciganke!“. Jedan od njih četvorice je rekao da će izgraditi kuću u romskom naselju od njihove krvi, pri čemu je prišao ogradi i okrenuo sjekiru u pravcu aplikantkinje R.B. U aprilu 2011. gospođa R.B. je podnijela krivičnu prijavu policiji protiv nepoznatih počinitelja, navodeći da je učinjeno krivično djelo nasilja nad pripadnikom jedne etničke grupe, kao i uznemiravanje. Policija je pokrenula istragu o optužbama za nasilno uznemiravanje. Istraga je bila prekinuta u julu 2011. godine, uz obrazloženje da je uznemiravanje kažnjivo samo ako je usmjereno protiv jasno identifikovane osobe i da se krivična odgovornost ne može utvrditi na osnovu prijetnji uopšte. Ipak, pokrenuti su prekršajni postupci, u kojima je nekoliko osoba identifikovalo učesnike spornog događaja. Ujedno, gospođa R.B. je prepoznala čovjeka koji joj je prijetio. Stoga je, u oktobru 2011. godine, tužilaštvo pokrenulo novu istragu povodom navoda o uznemiravanju na osnovu prijave aplikantkinje. Zahtjev njenog advokata, da tužilaštvo pokrene istragu u vezi krivičnog djela nasilja nad pripadnikom etničke grupe, je odbijen, jer je, kako je to smatrao nadležni javni tužilac, nedostajala upotreba sile kao objektivni element postojanja ovog krivičnog djela. Takođe, istraga o uznemiravanju je na kraju obustavljena, jer nijedan od svjedoka nije

podržao tvrdnju gospođe R.B. da joj je bilo prijećeno. Odluka je potvrđena u martu 2012. godine. Nakon toga, aplikantkinja je pokrenula postupak protiv ovih lica po privatnoj tužbi. Međutim, ona je ubrzo odustala, usljed straha od odmazde. Aplikantkinja se potom obratila Evropskom sudu za ljudska prava, pri čemu je tvrdila da joj je povrijeđeno pravo na privatni i porodični život iz člana 8 Konvencije, jer domaće vlasti nisu uspjele da primijene odgovarajuće mjere protiv učesnika demonstracija, kao i da je zaštite od uznemiravanja. Ujedno, vlasti su, prema njenim tvrdnjama, propustile da sprovedu istragu o rasnom uznemiravanju.

Ocjenjujući naprijed navedene činjenice i navode stranaka, sud je istakao da države potpisnice Konvencije imaju dodatnu dužnost prema članu 3 Konvencije da, prilikom istraga nasilnih incidenata, preduzmu sve razumne mjere da demaskiraju bilo kakve rasističke motive i da utvrde da li je etnička mržnja ili predrasuda imala uticaja u tim događajima. Sud je istakao i da ovakva obaveza postoji čak i u slučaju da konkretni tretman nije dostigao minimalni nivo surovosti, predviđen članom 3 Konvencije, ukoliko to predstavlja miješanje u pravo na privatni život iz člana 8. Sud je naglasio i da u situacijama u kojima postoje dokazi o obrascima nasilnog ponašanja i netolerancije prema nekoj etničkoj manjini, pozitivna strana države zahtijeva viši standard u postupanju države u obračunavanju sa ovako rasno motivisanim incidentima (*R.B. v. Hungary*: §83-84).

Sud je istakao da su se događaji na koje se žali aplikantkinja desili tokom višednevnog antiromskog skupa, kao i da su prijetnje i uvrede aplikantkinji upućene od strane otvorene desničarske paramilitantne grupe. Upravo iz tog razloga su domaće vlasti morale sprovesti istragu, u tom specifičnom kontekstu, preduzimajući sve mjere radi otkrivanja rasističkih motiva u ovom incidentu, naročito iz razloga što ovo nije bio izolovan incident, već je isti bio dio generalno neprijateljskog stava prema Romima u mjestu Gyöngyöspata. Međutim, Sud je konstatovao da je mađarski Krivični zakon, koji je bio na snazi u to vrijeme, sadržao odredbu da, ukoliko je krivično djelo nasilja izvršeno prema pripadniku druge etničke grupe ili postoji podstrekavanje na nasilje prema pripadniku druge etničke grupe treba pokrenuti istragu o eventualnom postojanju predrasude kako bi se utvrdilo da li je krivično djelo izvršeno iz mržnje. Međutim, u slučaju R. B. tužilaštvo je utvrdilo da objektivni element nasilja u okviru krivičnog djela napad na pripadnika druge etničke grupe ne postoji, te da nema osnova za dalje sprovođenje istrage. Ujedno, Sud je primijetio da norma mađarskog KZ, u pogledu krivičnog djela uznemiravanja, na koje su se vlasti koncentrisale, ne sadrži element koji aludira na rasističke motive.

Sud je zaključio da domaće vlasti nisu primijenile KZ na ispravan način, što je rezultiralo time da ne bude sprovedena adekvatna istraga u vezi pritužbe aplikantkinje da je bila žrtva rasno motivisanog napada.

Zbog toga je došlo do povrede člana 8 Konvencije u vezi proceduralne obaveze.

Još jedan interesantan slučaj koji je potrebno obraditi je *Connors v. the United Kingdom*. Naime, aplikant Džejms Konors (James Connors), romskog porijekla, je sa svojom porodicom živeo kao čerгар. Međutim, zbog uznemiravanja kojem su stalno bili izloženi, selili su se iz jednog mjesta u drugo, dok se konačno nisu stalno nastanili u mestu Kotinglej Springs (Cottingley Springs) u Lidsu (Leeds) u kojem su živjeli već trinaest godina. Međutim, februara 1997. godine odlučili su da se iz pomenutog mjesta isele, žaleći se, između ostalog, na nasilje i uznemiravanje kojem su izloženi i koje ih sprečava da spavaju noću, ali i onemogućava djecu da se igraju bezbjedno tokom dana. Iako su se uselili u iznajmljenu kuću, nije im bilo moguće da se prilagode takvim uslovima za život, usljed čega je aplikant u oktobru 1998. godine, zajedno sa svojom suprugom, odlučio da se vrati u Kotinglej Springs, pri čemu su imali dozvolu da se nasele na jednoj parceli, pod uslovom da ne uzrokuju bilo kakve neprijatnosti drugim osobama koji žive u komšiluku. Ubrzo je ćerka braćnog para Konors, po imenu Margaret (Margaret) dobila dozvolu za zauzimanje susjedne parcele, gde je živela sa Majklom Malounijem (Michael Maloney). Ipak, 31. januara 2000. godine su dobili obavještenje da moraju da napuste obje parcele, jer su se članovi porodice Konors loše ponašali, te su prouzrokovali određene neprijatnosti za okolinu u kojoj su živjeli. Aplikant je ubrzo osporio navode, ali je 20. marta 2000. godine lokalni savjet pokrenuo skraćeni postupak za oduzimanje obje parcele.

U vrijeme pokretanja ovog postupka, aplikant je živio na parceli zajedno sa svojom suprugom i ćetvoricom svojih mlađih sinova, pri čemu je imao problema sa radom bubrega, dok je njegova žena bila astmatičar. U međuvremenu je njegova supruga pretrpjela više astmatičnih napada, koji su zahtijevali reakciju medicinskog osoblja, dok je aplikant čekao da bude primljen u bolnicu, zbog bolova u predjelu grudi. Njihov sin Danijel je išao u školu, dok su ostali mlađi sinovi primali pomoć za učenje od kuće. Lokalni savet je 1. avgusta 2000. godine iselio porodicu Konors. Karavan, koji je porodica Konors posjedovala, nije vraćen do popodnevnih sati. Ostala pokretna imovina im je vraćena tek trećeg avgusta i to tako što je ostavljena pored puta, udaljena od njihovog karavana. Aplikant je naveo da njegova porodica nije dobila bilo kakvu pomoć ili savjet o tome gdje bi mogla otići, osim ponude za smještaj u Bridlingtonu (Bridlington), pri čemu nisu uzete u obzir porodične veze sa lokalnom zajednicom. Usljed prinudnog iseljenja, aplikant i njegova porodica su morali više puta da se sele iz jednog mjesta u drugo, uz stres i neizvjesnost kao neizostavne pratilice njihovih selidbi. Usljed toga, aplikanta je u maju 2001. godine napustila supruga, dok se njihov sin Danijel nikada više nije vratio u školu.

Razmatrajući povredu člana 8 Konvencije, Sud je naglasio da ugroženi položaj pripadnika romske zajednice kao manjine zahtijeva

poklanjanje posebne pažnje njihovim potrebama i njihovom različitom načinu života u odgovarajućem normativnom okviru i donošenju odluka u određenim slučajevima. U toj mjeri, postojala je pozitivna obaveza države ugovornice da olakša način na koji Romi žive. Težak položaj u kome se našao aplikant zajedno sa svojom porodicom se ne dovodi u pitanje. Naime, on i njegova porodica bili su iseljeni sa mjesta na kome su živjeli oko 14 do 15 godina, pri čemu su se suočili sa teškim poteškoćama u pronalaženju zakonitog alternativnog mjesta za svoj karavan, uz zdravstvene probleme koji su ih snažili, kao i problema obezbjeđivanja nastavka školovanja za djecu. Drugim riječima, članovi porodice Konors postali su beskućnici, što je rezultiralo posljedicama na njihovu sigurnost i blagostanje. Osnovno pitanje na koje je odgovor morao da da Sud jeste da li normativni okvir, koji se primjenjuje u slučaju zaposjedanja parcela od strane romskih porodica, pruža podnosiocu predstavke dovoljni proceduralnu zaštitu njihovih prava.

Ozbiljno miješanje u prava aplikanta u prava iz člana 8 Konvencije je, po mišljenju Suda, zahtijevalo naročito teške razloge javnog interesa. Dokazi dostavljeni Sudu nisu ukazivali da je iseljavanje aplikanta i njegove porodice, po skraćenom postupku, korišćeno kao sredstvo za održavanje prometa praznih parcela ili njihovog sprečavanja da postanu dugoročni žitelji pomenute parcele. Iako se na mjestu na kojem su živjeli aplikant i njegova porodica dogodilo antisocijalno ponašanje, to ne može poslužiti kao razlog sprovođenja sumarnog postupka za njihovo iseljenje. Naročito jer su se takva ponašanja javljala i u drugim imanjima lokalnih vlasti, kao i na drugim mjestima za smještaj karavana, u kojim slučajevima je vlast koristila drugačiji spektar ovlašćenja, pri čemu je do iseljavanja dolazilo samo u slučaju nezavisne sudske kontrole opravdanosti ove mjere. Sud je napomenuo i da, bez obzira na romski stav prema autoritetu državnih organa koji čini sudske postupke nedjelotvornim, sigurnost zaštite placeva na kojima su smješteni Romi mora biti istovjetna zaštiti vlasništva na bilo kojim drugim privatnim imanjima. Shodno tome, Sud nije bio uvjerenja da na lokacijama na kojem su živjeli Romi nije postojao opravdani razlog kojim bi se opravdalo iseljavanje stanara - Roma, koji u dužem vremenskom periodu žive na pomenutim mjestima.

Ujedno, Sud nije našao da postoje bilo kakve indicije na osnovu kojih bi Romi izgubili mogućnost plaćanja niskih zakupnina za placeve u vlasništvu lokalne vlasti. Aplikant je, u svojoj predstavi Sudu, naveo da Romi nisu bili u mogućnosti da plaćaju niske nadoknade za korišćenje parcela, te da je, u konkretnom slučaju, gospodin Konors plaćao dva puta veću nadoknadu za stanovanje lokalnim vlastima od uobičajene cijene, što državni agent Velike Britanije nije osporavao. Ujedno, romsko stanovništvo nije uživalo nikakve benefite od posebnog režima propisanog od strane lokalnih vlasti da se primjenjuje samo na pripadnike romske zajednice. Takođe, posebne dozvole nisu

zahtijevane od lokalne vlasti u pogledu dobijanja pozitivne odluke za postavljanje karavana na privatnim parcelama.

Sud je smatrao i da je postojanje drugih proceduralnih zaštitnih mjera od ključnog značaja za procjenu proporcionalnosti miješanja. Međutim, sud je utvrdio da domaće vlasti nisu bile dužne da utvrde bilo kakvo suštinsko opravdanje za iseljenje aplikanta, te sudsko ispitivanje nije moglo da ispituje činjenice koje su sporne među stranama. Prilikom odlučivanja da li je došlo do kršenja člana 8 Konvencije, Sud nije potcijenio poteškoće zadatka sa kojima se suočavaju lokalne vlasti u pronalaženju rješenja za smještaj romskog stanovništva, te je ujedno i prihvatio da nacionalni organi uživaju marginu slobodne procjene u usvajanju i realizaciji svojih socijalnih i stambenih politika. Složenost cjelokupne situacije je dodatno povećana romskim navikama da žive nomadskim načinom života.

Međutim, Sud nije bio ubijeden da je zakonom propisana mogućnost primjene skraćenog postupka za iseljene romske porodice Konors bila odgovarajuće obrazložena od strane domaćih vlasti. Sama mogućnost iseljenja porodice Konors, bez navođenja razloga i mogućnosti ispitivanja datih razloga od strane nezavisnog suda, očigledno ne ukazuje na postojanje određenog cilja ili benefita za članove romske zajednice. Sud je ujedno konstatovao da bi bilo bolje da su domaće vlasti preuzele odgovornost za postavljanje značajnih prepreka Romima da žive nomadskim načinom, a da istovremeno isključe iz proceduralne zaštite one koji su se odlučili da žive drugačijim životom.

Na kraju, Sud je zaključio da iseljenje podnosioca predstavke i njegove porodice sa parcele lokalne samouprave nije učinjeno uz poštovanje proceduralnih garancija, s obzirom na to da država nije pružila odgovarajuće opravdanje za ovako značajno miješanje u njegoa prava iz člana 8 Konvencije, te da ono nije u skladu s kriterijumom „hitne društvene potrebe“, niti je proporcionalno legitimnom cilju, kome se težilo, usljed čega je sud utvrdio povredu člana 8 Konvencije.

Zaključak

Prikazani insert iz prakse Evropskog suda za ljudska prava, u slučajevima koji se tiču poštovanja prava na privatni i porodični život i dom Roma, kao podnosilaca predstavki, daje pregled na neke od tipičnih problema s kojima se ova etnička zajednica suočava prilikom uživanja prava iz člana 8 Konvencije. Iako je broj odluka Suda u predmetima u kojima je riječ o povredi člana 8 licima romske etničke zajednice znan, autori su nastojali da izdvajanjem nekoliko značajnih, ali nedovoljno poznatih slučajeva prikažu dio pitanja koja razmatra Sud u predmetima u kojima su podnosioci Romi. U ovoj raznolikoj praksi se mogu naći pitanja od izuzetnog značaja za privatni i porodični život, i to prije svega prisilne sterilizacije Romkinja, bez prethodnog obavještenja

o posljedicama takvog zahvata, u kojim predmetima je Sud utvrđivao povredu člana 8 u predmetima protiv Slovačke (*V.C. v. Slovakia; N.B. v. Slovakia; K.H. and Others v. Slovakia; I.G., M.K. and R.H. v. Slovakia*), dok to nije bio slučaj u drugim sličnim protiv drugih država ugovornica (*R.K. v. the Czech Republic; G.H. v. Hungary*). Slične ozbiljnosti su i slučajevi oduzimanja djece, u kojima važnu ulogu u donošenju takvih odluka ima okolnost da su roditelji te djece romske nacionalnosti. Pritom, treba istaći da u svim izloženim slučajevima, Sud nije utvrdio, štaviše, ni utvrđivao, povredu člana 14 kojim se zabranjuje diskriminacija u uživanju prava iz Konvencije, u slučajevima u kojima je zahtjev za utvrđenje ove povrede uopšte i istaknut. Sud je, u tom smislu, ostao dosljedan svojoj ustaljenoj praksi da, kada utvrdi povredu prava iz člana 8 Konvencije, ne smatra da posebna pitanja proističu u pogledu člana 14 u vezi člana 8, te da uopšte odbija da razmatra povredu supstancijalnog prava, kao posljedicu etničke pripadnosti žrtve. Na taj način, Sud odbija da utvrdi da su konkretni postupci izazvani samom činjenicom da je lice pripadnik neke etničke zajednice, i koji se ne bi dogodili, niti se događaju, pripadnicima drugih etničkih zajednica, što se može i vidjeti iz izloženog prikaza sudske prakse.

Literatura

- Achim v. Romania, Application no. 45959/11.
Akinnibosun v. Italy, Application no. 9056/14.
B. v. Romania (No. 2), Application no. 1285/03.
Barnea and Caldararu v. Italy, Application no. 37931/15.
Chapman v. the United Kingdom, Application no. 24882/94.
Connors v. the United Kingdom, Application no. 66746/01.
G. H. v. Hungary, Application no. 54041/14.
I. G., M. K., and R. H. v. Slovakia, Application no. 5966/04.
INTERIGHTS priručnik za pravnike (2006). *Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života prema Evropskoj povelji o ljudskim pravima (član 8)*
K. H. and Others v. Slovakia, Application no. 32881/04.
K. H. and Others v. Slovakia, Application no. 32881/04.
Leach, P. (2007). *Obraćanje evropskom sudu za ljudska prava*. Beogradski centar za ljudska prava.
Milka v. Poland, Application no. 14322/12.
N. B. v. Slovakia, Application no. 29518/10.
R. B. v. Hungary, Application no. 64602/12.
R. K. v. the Czech Republic, Application no. 7883/08.
Raninen v. Finland, Application no. 20972/92.
RMS v. Spain, Application no. 28775/12.
Saviny v. Ukraine, Application no. 39948/06.
Soares de Melo v. Portugal, Application no. 72850/14.
Szafarnski v. Poland, Application no. 17249/12.
Todorova v. Italy, Application no. 33932/06.

V. C. v. Slovakia, Application no. 18968/07.

Wainwright v. the United Kingdom, Application no. 12350/04.

Wallová and Walla v. Czech Republic, Application no. 23848/04.

YF v. Turkey, Application no. 24209/94.

Zhou v. Italy, Application no. 33773/11.

ROMA IN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS – APPLICATION OF THE ARTICLE 8

PhD Darko Dimovski*
Milan Jovanović*

Abstract: The subject of the author's analysis is the violation of the right to respect for private and family life, home and correspondence, guaranteed by Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the practice of the European Court of Human Rights, in cases in which victims are Roma or of Roma origin.

Article 8 of the Convention guarantees the right to respect for private and family life. Namely, this Article prescribes that everyone has the right to respect for their private and family life, home and correspondence. The primary obligation of the state under Article 8 is negative. That means, Article 8 imposes on the state the obligation not to interfere with the enjoyment of the rights guaranteed by this article, unless it is undertaken in accordance with law and to serve one of its legitimate aims, in the interests of national security, public security or the economic well-being of the country; preventing disorder or crime, protecting health or morals, or protecting the rights and freedoms of others.

The significance of the analysis of the conduct of states contrary to Article 8 of the Convention is reflected in the diversity of the rights guaranteed by this Article, as well as in the colorfulness of the life circumstances brought by the parties before the European Court of Human Rights. The subject of the analysis of the author are the modalities of violation of this right, with special reference to the cases of forced sterilization of Roma women, the deprivation of children and denial of parental rights to Roma, evictions and other cases that are predominantly characteristic of the Roma community. The primary objective of Article 8 of the Convention is to protect the individual against arbitrary interference by public authorities. Member states have a positive obligation to ensure that persons within their

---

* Associate Professor, Faculty of Law, University of Niš, e-mail: darko@prafak.ni.ac.rs

* Judicial Trainee, Commercial Court of Niš, e-mail: milanis993@gmail.com

jurisdiction have effective respect for their rights under Article 8. The case law of the European Court of Human Rights, in cases concerning respect for the right to private and family life and home of Roma, provides an overview of some of the typical problems this ethnic community faces in enjoying the rights under Article 8 of the Convention.

Key words: Roma, European Court of Human Rights, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, private life, family life, home,...